

První kniha o karlovarských lázeňských lékařích

Nahlédnutí do zákulisí lázeňských lékařů nabízí nová kniha Evy Hanykové Karlovarští lázeňští lékaři. Jde o první publikaci tohoto druhu, která vyjadřuje velký dík všem balneologům, kteří od 16. století posunuli lázeňskou léčbu na vědecký základ a vytvořili věhlas Karlových Varů. Autorka v knize mj. uvádí:

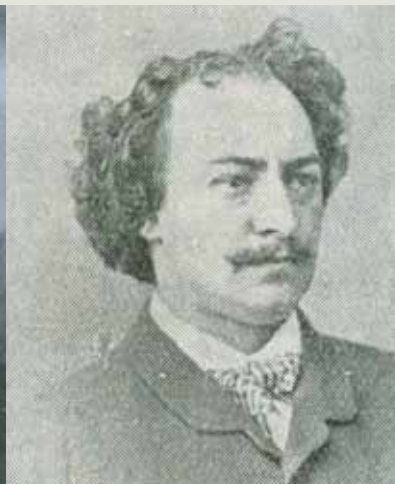
První písemný doklad o lázeňské léčbě a síle horkých minerálních pramenů pochází z pera doktora Václava Payera. Od založení lázní císařem Karlem IV. byly prameny využívány ke koupelím. A tu loketský fyzikus Václav Payer vyslovil roku 1522 převratný názor: „Haec aqua biberi debet! – Tato voda se má pít!“ V Payerových stopách pokračoval i starostův syn doktor Fabian Summer a pak Tomáš Jordán z Klausenberku, který doprovodil ke Vřídlu nejmočnějšího moravského šlechtice Jana Nejstaršího ze Žerotína a své poznatky o lázeňské léčbě uložil do knihy O wodách hojitedlných. Nejzajímavější reportáž o lázeňské léčbě a jejím působení psal do svého deníku dr. Jiří Handč z Limusy. Sledoval každou kapičku vypité vody u své pacientky Filipiny Welsarové, manželky vévody Ferdinanda Tyrolského, a pečlivě zapisoval délku jejího pobytu ve vaně,

počet a hustotu stolice, objem vyměšování, bolesti pacientky a jejich zklidnění. Vznikl tak první unikátní spis o působení vřídelní vody na lidský organismus. Je uložen ve vídeňské univerzitní knihovně. Dr. Reudenius zapisoval své poznatky s léčbou první dámy Koruny České Polyxeny Lobkovicové. Dr. Strobelberger se věnoval vědeckému zkoumání účinků lázeňské léčby a jeho léčebné metody se uplatňovaly déle než sto let. Saský lékař dr. Fridrich Hoffmann brojil proti alchymii, velebil léčivou sílu bylin, doporučoval dietní stravu a hojně procházky v lázeňských lesích. Jako první roku 1705 předepsal pití Mlýnského pramene, v němž se dosud plavili koně. Věnoval se též vřídelní soli. Je autorem prvního chemického rozboru minerálních vod v Kyselce. V Karlových Varech ordinoval jen v létě, přednášel na univerzitě v Halle a byl 48krát zvolen děkanem

Snímek primářů lázní z roku 1985. Uprostřed (sedící) dlouholetý ředitel Čs. st. lázní MUDr. Karel Bureš, který určil lázním směr, náplň, řád a harmonii.

lékařské fakulty. Saský kurfiřt Fridrich August Silný ho jmenoval svým osobním lékařem. V lázních léčil mj. pruského krále Fridricha I. a rakouského císaře Karla VI. Dr. Springsfeld analyzoval roku 1749 karlovarské prameny a stanovil jejich teplotu. Zasloužil se o zachycení Nového pramene (Rusalčin). Navrhoval postavení parních a sprchových lázní u Mlýnského pramene. Nejdůležitějším lázeňským

1) Dr. David Becher, zakladatel současné metody lázeňského léčení, 2) Dr. Jean de Carro, první propagátor Karlových Varů, 3) Dr. med. Leopold Fleckles, u něhož se léčil Karel Marx a Nikolaj Gogol, 4) doktor Ján Jessenius se uchýlil do Karlových Varů před řádícím morem.

5) MUDr. Milan Mixa, významný český lékař „zlatého věku“, 6) Portrét prvního lázeňského lékaře dr. Václava Payera, 7) Dr. Strobelberger, jehož léčebné metody se uplatňovaly déle než sto let, 8) MUDr. Štefan Lovacký, CSc., autor pneumoakupunktury.

lékařem byl karlovarský Hippokrates, slovný dr. David Becher (1725–1792). Chemicky zkoumal prameny a došel k převratnému názoru: první hovořil o „elixiru“ neboli o „fixe luft“, což je kyslíčnick uhlíčitý, který činí zázraky, tvrdil. Kromě Vřídla předepisoval k pití i další prameny: Mlýnský, Nový, Bernardův a Zámecký. Dospěl k názoru, že všechny prameny mají jeden základ, liší se jen teplotou a obsahem kyslíčnicku uhlíčitého. Trval na tom, aby pacienti pili vodu přímo u pramene, kde je CO₂ nejintenzivnější, aby dodržovali dietní stravu a

hojně se procházeli lázeňskými lesy. Jeho léčba je klasická a dodržuje se podnes. Chevalier Jean de Carro se přesvědčil sám na sobě, co dokážou karlovarské prameny, přestěhoval svou dobře zavedenou vídeňskou ordinaci ke Vřídlu a postaral se o propagaci lázní v západní Evropě, kde se mluvilo francouzsky. Vydával v Království českém první časopis, Almanach de Carlsbad, který rozesílal do světa. V jeho šlépějích kráčel i dr. Rudolf Mannl, člen městské rady, který posunoval lázeňské město ke světovosti a mj. zakázal praní prádla a paření drubeže ve Vřídle. Neméně významným lékařem byl i dr. Leopold Fleckles, jehož lázeňským pacientem byl Karel Marx a Nikolaj Gogol. Dnes odpočívá na karlovarském židovském hřbitově. Jeho syn dr. Ferdinand Fleckles vydával časopis Vřídlo, v němž bojoval za práva lázeňských hostů. Prvním českým lékařem byl dr. Emanuel Engel (1844–1907), jehož podobu navždy zachytil Václav Brožík, jemuž stál modelem k Husovi pro obraz Mistr Jan Hus před koncilem kost-

nickým. Dalším nezapomenutelným českým lékařem byl MUDr. Milan Mixa (1875–1959), který studoval kompenzační funkce žaludku u I. P. Pavlova v Petrohradě. Vyprávěl mu o Karlových Varech s takovým zaujetím, že I. P. Pavlov po operaci žlučníku zvolil k rehabilitačnímu pobytu ze všech nabízených evropských lázní právě Karlovy Vary. Hned v květnu 1945 se dr. Mixa vrací do osvobozeného vřídelského města a organizuje tu lázeňskou léčbu v čele Místní správní komise. Po druhé světové válce trvalo několik let, než se lázeňství postavilo na pevné nohy a díky řediteli Československých státních lázní MUDr. Karlu Burešovi dostalo svůj řád, směr, náplň a harmonii. Ředitel Bureš se postaral také o navrácení bývalých lázeňských objektů původnímu poslání a modernizoval lázeňská zařízení i lázeňské domy. Těsně po druhé světové válce působilo v Karlových Varech několik výrazných lékařských kapacit, jako byl MUDr. Andrej Fried, MUDr. Julius Friedmann, MUDr. Jan Hanycz, MUDr. Jiří Kovařovič, doc. MUDr. Jiří Joachim, MUDr. Průšák, MUDr. Kolominský a další. V roce 1950 byla na popud přednosty 1. Dětské kliniky v Praze MUDr. Josefa Švejcara otevřena v Karlových Varech pobočka této kliniky. Jejím prvním primářem se stal MUDr. Miloš Brabínek, který vytvořil metodiku léčby dětských pacientů. V jeho započatém díle pak s přehledem pokračovala MUDr. Ludmila Havlovičová. MUDr. Jaroslav Dolina zavedl v roce 1972 v sanatoriu Richmond akupunktu-

ru a v roce 1981 kyslíkovou léčbu. Diabetolog MUDr. Gerhart Hahn vytvořil z lázeňské léčebny Jessenius největší diabetologický ústav v Československu. MUDr. Pavel Šolc má jako jeden z mála současných lékařů na svém kontě několik velmi erudovaných knih o karlovarské léčbě. MUDr. Václav M. Wittner se jako první v lázních věnoval chronobiologii a napsal na toto téma knihu. MUDr. Štefan Lovacký, CSc., vymyslel ekonomicky zajímavou a velmi účinnou lázeňskou metodu – pneumoakupunktu-ru, pacienti stále žádanou a lázeňskými lékaři

aplikovanou. Lékařská ředitelka Alžbětiných lázní MUDr. Stanislava Maulenová propaguje karlovarské lázeňství ve světě a zároveň se seznamuje s tamními léčebnými zvyklostmi a inspiruje se jimi. MUDr. Miloslav Molčík, CSc., se věnoval endoskopii a dokonale propracoval metodu střevních výplachů s nezbytným břišním ultrazvukovým vyšetřením. MUDr. Milada Sárová z hotelu Prezident propaguje karlovarské lázeňství na dlouhé řadě mezinárodních kongresů, na kterých pravidelně přednáší. MUDr. Ladislav Špišák, CSc., byl autorem prvních vysokoškolských balneologických skript. MUDr. Martin Václavík zavedl jako první ve Vojenském lázeňském ústavu magnetoterapii. Pod vedením MUDr. Mileny Wittnerové byl v lázeňském ústavu Thomayer realizován onkologický program a lymfodrenáž. (Knihu *Karlovarští lázeňští lékaři si můžete zakoupit v karlovarských knihkupectvích i v drahovické trafice Stanislava Hosnedla.*)

(Eva Hanyková)

9) MUDr. Milada Sárová propaguje Karlovy Vary na kongresech, **10)** MUDr. Ladislav Špišák, CSc., autor prvních balneologických skript, **11)** MUDr. Martin Václavík zavedl v lázních magnetoterapii, **12)** MUDr. Milena Wittnerová, jejíž doménou je onkologický program a lymfodrenáž.